

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI TÜRKİYE ve ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARDI'NA GÖRE TMS-17

*Nersin CEYLAN¹, Şule Yüksel YİĞİTER²,
Deniz ÇALIŞKAN³, Selami GÜNEY⁴*

¹Kavram Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Finansman Bölümü

²⁻⁴Erzincan Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Muhasebe Finansman Bölümü

³Lefke Avrupa Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

Özet: Finansal kiralama dünyada yaygın olarak kullanılan bir mali araçtır. Türkiye’de 10.06.1985 tarih ve 3226 sayılı kanun ve 17 nolu finansal kiralama muhasebe standartlarına göre; finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik ilkeler düzenlenmiştir. Her ne kadar ilgili kanunla bu düzenlemeler yapılmış olsa da finansal kiralamaya ilişkin çeşitli sorunlar ve problemler yaşanmıştır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 17 numaralı uluslararası muhasebe standardının aynı şekilde Türkiye’de de uygulanabileceğini kabul etmiştir. Çalışmamızda, Uluslararası Muhasebe Standartları 17’nin kiralama işlemlerinin Türkiye’ye uygulanabilirliği ve muhasebe işlemleri hakkında bilgi verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası, Muhasebe, Kiralama, TMS 17, Standart, Finansal.

INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS TAS-17 ACCORDING TO TURKISH AND INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS

Abstract: Leasing is a financial tool which is commonly used in the world. As per the Law dated 10.06.1985, numbered 3226 and leasing accounting standards numbered 17 in Turkey, principles regarding recognition of leasing operations have been prepared. Although these amendments have been made within the related law, different problems have been experienced concerning the leasing. Turkey accepted that international accounting standard numbered 17 of Accounting Standards Board can be implemented in Turkey in the same way. In our study, it is given information regarding the applicability of International Accounting Standards 17 in Turkey and accounting transactions.

Key Words: International, Accounting, Leasing, TAS 17, Standard, Financial

GİRİŞ

Finansal kiralamayı genel olarak tanımlayacak olursak; finansal kiralama şirketi(kiralayan) ile yatırımcı (kiracı) arasında belli bir süre için imzalanan bir sözleşme ile yatırımcının seçmiş olduğu yatırım malının finansal kiralama şirketi tarafından satın alınarak belirli kira ödemeleri karşılığında yatırımcının kullanımına sunulmasını sağlayan finansman yöntemidir. Son dönemlerde moda isim haline gelmiş leasing, özel bir finanslama biçimidir. Malın mülkiyetinin öneminden ziyade kullanımının ve yararının daha ağır basması sonucunda ortaya çıkmıştır. Çünkü artık bir malın mülkiyetinden çok malın kullanımının verim sağladığı düşüncesi benimsenmiştir.

İşletmeler faaliyete başlayabilmek, faaliyetlerini devam ettirebilmek, teknolojik gelişimlere uyum sağlayabilmek ve büyümek için sürekli olarak yeni yatırımlara ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak yatırımların finansmanının her zaman öz sermaye ile karşılanmasının mümkün olmaması sebebi ile yatırımcılar işletmeler açısından daha avantajlı finansman yöntemlerine başvurmuşlardır. İşte bu noktada işletmelerin iktisadi kıymetlerin satın alımında kullandıkları finansman tekniklerine alternatif olarak ise iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmak yerine belirli bir süre için, belirli periyotlarda taksitler ödeyerek iktisadi kıymetin tüm kullanım hakkını elde edebileceği kiralama yöntemi yani finansal kiralama işlemleri ortaya çıkmıştır.

Finansal kiralama, ülkemizde en yaygın olarak kullanılan leasing çeşididir. Süre olarak bakarsak faaliyet kiralamasına göre daha uzun süreli bir sözleşme içerir. Finansal kiralama işlemleri, operasyonel leasinge göre daha geniş bir alanda yapılmakta; gemi, uçak, vagon, inşaat malzemeleri, kurulu tesisler, binalar ve her çeşit makine ve teçhizat finansal kiralamaya konu olabilmektedir. Ülkemizde finansal kiralamada en yaygın olan mal grubu ise makine teçhizatıdır. Sektörel dağılım olarak bakarsak da imalat sanayi ağırlığı oluşturur. Türkiye 'de finansal kiralamanın en az yapıldığı sektör, tarım sektörüdür.

Finansal kiralama sözleşmesi malın kullanımının kural olarak ekonomik ömrüne uygun bir süreyle devredilmesi, bu süre içinde, sözleşmenin taraflarca bozulmamasıdır. Kiracının ödeyeceği kira bedelleri toplamının sözleşme konusu varlığın sağlanma değerine veya en azından bunun önemli kısmına eşit olması, bizzat kendisi ile kullanımına ilişkin tüm risklerin kiracıya ait bulunması bu türün özelliklerini göstermektedir. Ayrıca bu sözleşmeler iptal edilemezler. Kanunda belirtilen feshedilemezlik süreleri mevcuttur. Finansal kiralama konusu mala göre bu süreler değişebilir.

Finansal kiralama, şirketlerin teknolojik gelişmelere büyük oranda sermayeye gereksinim duymaksızın ayak uydurmalarına olanak sağlar. Satıcı/üretici şirketlerin mallarının tanıtımı ve pazarlama olanaklarını arttırırken mallarını kiraya veren finansal kiralama şirketinin satış seçeneğine göre

daha fazla kar elde etmesini sağlar. İhracatçıları için leasing işlemi peşin satış anlamına gelmekte, ihracatın finansmanını döviz risklerinden kurtarmaktadır. Ayrıca finansal kiralama şirketi malları satın alarak müşterilerle ilgili riskleri üstlenir. Böylece, ihracatçının yabancı müşterilerini malın riskini üstlenmekten kurtarır ve risk faktörü nedeniyle çekingen davranan yabancı sermaye içinde emin bir seçenek oluşturur.

Finansal kiralama şirketinden kaynaklanan bir neden olmadıkça sözleşmeyi feshedemekte, feshederse ağır yaptırımlarla karşılaşmaktadır. Bu da kiracıyı kiraladığı bir malı en az 4 yıl süreyle kullanmak zorunda bırakmaktadır ki, bunun kiracının hareket alanını daralttığı açıktır. Örneğin kiracı ihtiyaç duyduğu bir malı finansal kiralama yoluyla edindiğinde, en az 4 yıl bu malı kullanmak durumunda olduğundan, kiralama konusu malın yerine başka bir mal edinmesi hayli zor olmaktadır. Hâlbuki kiracı ihtiyaç duyduğu malı finansal kiralama yoluyla edinmek yerine satın alma yoluyla edinse, satın aldığı malı böyle bir süre ile kayıtlı kalmaksızın satabilecek ve yerine başka bir mal edinme imkânına sahip olabilecektir.

Ülkemizde 1980’li yıllardan itibaren ülke ekonomisini düştüğü enflasyonist çizgiden kurtarabilmek ve sermaye piyasalarının gelişimini ve derinliğini artırabilmek için finansal piyasaları geliştirici ve çeşitlendirici bir gayret içine girilmiştir.¹³ Türkiye’de Leasing’in hukuki altyapısı 28 Haziran 1985 tarih ve 18795 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3226 sayılı Finansal Kiralama

Kanunu ile oluşturmuş ve ilk leasing şirketi olan İktisat Finansal Kiralama A.Ş. 1986 yılında kurulmuştur. Leasing sektörü ülkemizde hızlı bir gelişme trendi göstermiştir. Faaliyet gösteren şirket sayısı 1988 yılında 8’e, 1989 yılında 11’e, 1990 yılında 22’ye yükselmiştir. Özellikle 1994krizinden sonra bankaların orta vadeli kredileri kesmesi sonucu leasing sektöründe önemli bir patlama yaşamıştır. Faaliyet gösteren şirket sayısı 1995 yılında 37’ye, 1996 yılında 60’a,1998’de ise 75’e çıkmıştır. Bugün ise çoğunluğu banka kökenli olmak üzere yüz kadar şirket Leasing alanında faaliyet göstermektedir.

TÜRKİYE VE ULUSLARARASI MUHASEBESTANDARDI’NA GÖRE TMS-17 STANDARDIN AMACI

Uluslararası muhasebe standardına göre TMS-17’nin amacı; gerçekleştirilen kiralama işlemlerine ilişkin olarak kiracı ve kiraya veren tarafından uygulanması gereken muhasebe politikalarını ve yapılacak açıklamaları olarak belirtilebilmektedir (Yılmaz,s.183-190.

Finansal kiralama yani TMS 17, kiralamaya konu olan varlığın hukuki sahipliği ile kullanım ve yarar sağlama hakkını birbirinden ayıran, uzun vadeli finansman niteliğini taşımasıdır (Kondak, 2002, s.39).

Finansal kiralamanın amacı, yatırımcının, yatırım sırasında sermaye yeterliliği sıkıntısına düşmeden finansman ihtiyacını karşı-

layabilmesi ve yatırımının verimliliğini dolayısıyla kârlılığını artırabilmesidir. Sınırlı kredi kaynaklarına sahip şirketlerin sermaye yoğun ve teknolojik yatırımlarının veya gerçekleştirilmesi için etkin bir yöntemdir. Finansal kiralama, özellikle enflasyonist ortamda, sermaye maliyetleri giderek artarken yatırımcıya önemli avantajlar sağlamaktadır.

STANDARDIN KAPSAMI

TMS 17'nin kapsamında, kiralamaya konu olan varlığın mülkiyetine ilişkin risk ve yararların kiraya veren ya da kiralayanda bulunma derecesine göre sınıflandırılmaktadır. TMS 17'nin Riskleri, varlığın atıl kalması veya teknolojik faktörlerden dolayı demode olmasından oluşacak zararları ve ekonomik nedenlerle getirilerde ortaya çıkabilecek değişiklikleri içerir. TMS 17'nin yararları, varlığın yararlı ekonomik ömrü içerisinde karlı bir şekilde işletilmesi ve değerinde artış meydana gelmesi sonucunda gelir elde edilmesinin beklenmesi ya da kalıntı değerinin nakde çevrilmesinin beklenmesi şeklinde olabilmektedir (TMS 17. Md.7). TMS 17'nin 8. Maddesinde, bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan risk ve yararların tamamının devredildiği kiralama işlemleri finansal kiralama, risk ve yararların tamamının devredilmediği kiralamalar ise faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılmaktadır (TMS 17. Md.8). Bir kiralama işlemini tanımlarken “özün önceliği” kavramına göre hareket edilmesi anlayışı benimsendiği

belirtilmektedir (Örten ve ark., 2007, s.225).

Finansal kiralama orta vadeli bir finansman yöntemidir. Finansal kiralama yönteminin alışlageldik nakdi kredi metodundan ayrıldığı en temel nokta ise kredinin tahsis şeklidir. Finansal kiralama sisteminde, kredi kurumu tarafından kredi talep eden kişi ya da kuruma nakdi kredi tahsis edilmemekte, bunun yerine, krediyi talep eden taraf için talep ettiği yatırım malının satın alınması için fon tahsis edilmektedir. Finansal kiralama şirketi, tahsis etmiş olduğu bu fon ile kendisine kredi talebi ile gelen yatırımcının yatırım malını satın almakta ve zilyetliğini yani kullanım hakkını kendisine teslim etmektedir. Yatırımcı, kullanım süresi boyunca malı kullanmakta ve karşılığında kira bedellerini finansal kiralama şirketine ödemektedir. Finansal kiralama şirketi mal mülkiyetine sahip olsa da bakım onarım ile ilgili herhangi bir sorumluluk taşımamaktadır. Malın teslimatından sonra otaya çıkacak her türlü hasar kiracıya ait bulunmaktadır (Ceylan, 2003, s.111).

Uluslararası muhasebe standardına göre TMS-17'nin kapsamında;

(a) Maden, petrol, doğalgaz ve benzeri yeniden tefekkülü mümkün olmayan kaynakların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralama işlemlerini,

(b) Sinema filmleri, videokasetler, oyunlar, el yazıları, patentler ve telif hakları gibi hak ve ürünlerin lisans anlaşmalarıdır.

TMS-17'de aşağıda yer alan varlıkların ölçülmesinde kullanılmaz;

(a) Kiracıları tarafından yatırım amaçlı olarak elde tutulan gayrimenkuller,

(b) Kiraya verenlerin faaliyet kiralaması çerçevesinde kiraya verdikleri yatırım amaçlı gayrimenkuller (TMS 40),

(c) Kiracıları tarafından finansal kiralama çerçevesinde elde tutulan canlı varlıklar

(d) Kiraya verenleri tarafından faaliyet kiralaması çerçevesinde kiraya verilen canlı varlıklar (TMS 41). olarak sıralanmaktadır. TMS 17 sözleşme taraflarından birinin diğerine sözleşme konusu varlığın kullanım hakkını aktarmadığı hizmet sözleşmelerine uygulanamamaktadır.

Finansal Kiralama Kanunu'na göre her türlü taşınır ya da taşınmaz mal finansal kiralama konusu olabilir. Ancak, patent hakkı, fikri ve sınai haklar ile bilgisayar yazılımı gibi maddi olmayan konular için finansal kiralama yapılamamaktadır. Öte yandan finansal kiralama konusu malın, bağımsız ve üzerinden amortisman ayrılabilen bir özellik taşıması gerekmektedir. Buna göre hammadde ya da ara malı niteliğinde bulunan ve kullanıldığında tüm özelliklerini yitiren mallar, finansal kiralama konusu yapılamamaktadır. Tıbbi cihazlar, bilgisayar sistemleri, santraller, haberleşme sistemleri, enerji tesisleri, kara, deniz ve hava nakil araçları, inşaat ve is makineleri, vinçler, zirai üretim araçları, tezgâh ve üretim makineleri, tekstil makineleri büro donanımları ile komple hastane ve fabrikalar bile finansal kiralama konusu yapılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, finansal kiralamaya

konu olacak malların tek baslarına bir mal ve/veya hizmet üretiminde kullanılabilir olması gerekliliğidir. Bu yüzden bilgisayar yazılımları ya da araç ek ve veya yedek parçaları finansal kiralama yoluyla tek baslarına finanse edilemezler (Uzunoğlu, 1998, s.10). Bu tipteki ürünlerin finansal kiralamaya konu edilmesi ancak ana ürün aracılığıyla olabilmektedir. Örneğin; is amaçlı bir bilgisayar yazılımının finansal kiralamaya konu edilmesi için yeni bir bilgisayarın finansal kiralamaya konu edilmesi ve yazılımın da bilgisayarın bir parçası gibi sözleşmede yer alması gereklidir. Finansal kiralama sözleşmesine taraf olmak için genel olarak hukuki işlem yapmaya yetkili olma yeterlilikleri aranmaktadır.

STANDARTLA İLGİLİ TANIMLAR

TMS 17 kapsamındaki terimler;

- Kiralama
- Finansal kiralama
- Faaliyet kiralaması
- **İptal edilemeyen kiralama**
- Kiralama sözleşmesinin başlangıcı
- Kiralama süresinin başlangıcı
- Kiralama süresi
- Asgari kira ödemeleri
- Gerçeğe uygun değer
- Yararlı ekonomik ömür

- Yararlı ömür
- Garanti edilmemiş kalıntı değer
- Başlangıç doğrudan maliyetleri
- Brüt kiralama yatırımı
- Net kiralama yatırımı
- Kiralama sözleşmesi zımni faiz oranı
- Koşullu kira olarak sıralanmaktadır. Yukarıda sayılan terimlerin açıklamaları aşağıda verilmiştir.

Kiralama kelime anlamı olarak, “Kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında, taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresince kiracıya devrettiği sözleşme” şeklinde tanımlanmaktadır.

Finansal kiralama kelime anlamı olarak: Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşme” şeklinde tanımlanmaktadır. MS 17 sözleşmesinde süresi sonunda, mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir.

Faaliyet kiralaması kelime anlamı olarak; “Finansal kiralama dışındaki kiralama” şeklinde tanımlanmaktadır.

İptal edilemeyen kiralama;

- a) Meydana gelme olasılığı oldukça düşük bir koşulun gerçekleşmiş olması,
- b) Kiraya verenin rızasının bulunması,

c) Kiracının kiralama konusu varlıkla aynı veya eşit türden bir varlığı aynı kiraya verenden kiralaması,

d) Sözleşmenin başlangıcı itibariyle; sözleşmenin iptali için ilgili sözleşmenin iptalini caydıracak miktarda ek bir ödemenin yapılmasının gerekmesi, olarak belirtilmektedir.

Kiralama sözleşmesinin başlangıcı kelime anlamı olarak; “Sözleşme tarihinden veya tarafların kiralamanın temel koşullarına ilişkin taahhütte bulundukları tarihten erken olanı” şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımda verilen bu tarih itibariyle:

a) Kiralama işlemleri faaliyet kiralaması veya finansal kiralama olarak sınıflandırılır,

b) İşlemin finansal kiralama olarak sınıflandırılması durumunda, kiralama süresinin başlangıcında muhasebeleştirilmesi gereken tutarlar belirlenmektedir.

Kiralama süresinin başlangıcı kelime anlamı olarak: “Kiracının kiraladığı olduğu varlıklarını kullanma hakkını kazandığı tarih” şeklinde tanımlanmaktadır. Belirtilen bu tarih, kiralama sözleşmesinin ilk kez muhasebeleştirildiği tarihi ifade etmektedir.

Kiralama süresi kelime anlamı olarak: “Sözleşmede belirtilen iptal edilemeyen kiralama süresi” şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak, kiralama sözleşmesinin başlangıcında kiracıya sözleşmede belirtilen sürenin bitiminde bedelli veya bedelsiz olarak süre

uzatımı hakkı tanınmış ve kiralama sözleşmesinin başlangıcında kiracının bu hakkı kullanacağı neredeyse kesin ise, bu ilave süre de kiralama süresi kapsamında değerlendirilmektedir.

Asgari kira ödemeleri kelime anlamı olarak: “Kiracının kiralama süresince aşağıdakilerle birlikte; koşullu kira, hizmet maliyetleri ile vergiler gibi kiraya veren tarafından ödenen ve kiraya verene tazmin edilenler hariç, ödemek zorunda olduğu veya ödemesi gerekebilecek tutarları” şeklinde ifade edilmektedir. Asgari kira ödemeleri kapsamında;

- a) Kiracı açısından, kiracının kendisi veya kiracı ile ilişkili diğer bir tarafça garanti edilen tutarlar,
- b) Kiraya veren açısından, kendisine aşağıda yer alanlar tarafından garanti edilmiş kalıntı değer:
- c) Kiracı;
- d) Kiracıyla ilişkili diğer bir taraf veya;
- e) Garanti altındaki yükümlülükleri karşılamaya yetecek finansal güce sahip olan ve kiraya verenle herhangi bir ilişkisi bulunmayan üçüncü bir taraf yer almaktadır.

Asgari kira ödemeleri, kiracının ilgili varlığı opsiyonun kullanılabilir olduğu tarihteki gerçeğe uygun değerinden önemli ölçüde düşük olması beklenen bir fiyattan satın alma opsiyonu bulunması durumunda; ilgili opsiyon kiracı tarafından kullanılacağından, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla

asgari kira ödemeleri, söz konusu satın alma opsiyonunun beklenen kullanılma tarihine kadar kiralama süresi boyunca yapılacak asgari ödemeleri ve ilgili opsiyonun kullanımına ilişkin diğer ödemeleri içermektedir.

Gerçeğe uygun değer kelime anlamı olarak; “Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar” şeklinde tanımlanmaktadır.

Yararlı ekonomik ömür tanım olarak; “Bir varlığın bir veya daha fazla kullanıcı tarafından ekonomik olarak kullanılacağı tahmin edilen süreyi ya da bir veya daha fazla kullanıcı tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim sayısı veya benzeri üretim birimi” olarak ifade edilmektedir.

Yararlı ömür kelime anlamı olarak: “Kiralama süresinin başlangıcından itibaren ve kiralama süresiyle sınırlı olmaksızın, bir varlığın işletmeye ekonomik fayda sağlaması beklenen tahmini süre” biçiminde tanımlanmaktadır.

Kiralama konusu varlığın garanti edilmiş kalıntı değeri incelendiğinde:

- a) Kiracı açısından, kalıntı değer kiracı veya kiracıyla ilişkili taraflarca garanti edilmiş kısmını,
- b) Kiraya veren açısından, kalıntı değer, kiracı tarafından ya da kiraya verenle ilişkili olmayan ve garanti kapsamında ki yükümlülükleri yerine getirebilecek

finansal güce sahip üçüncü bir şahıs tarafından garanti edilmiş kısmını ifade etmektedir.

Garanti edilmemiş kalıntı değer kelime anlamı olarak: “Kiralanan varlığın kalıntı değerinin kiraya verene ödenmesi garanti edilmemiş veya yalnızca kiraya verenle ilişkili taraflarca garanti edilmiş kısmı” şeklinde ifade edilmektedir.

Başlangıç doğrudan maliyetleri terim olarak: “Kiraya verenin üretici veya satıcı olduğu kiralamalarda bunlar tarafından yüklenilenler hariç olmak üzere, kiralama sözleşmesinin müzakere ve tanzim edilmesiyle doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetleri” şeklinde tanımlanmaktadır.

Brüt kiralama yatırımı tanım olarak; “Kiraya veren tarafından finansal kiralama çerçevesinde elde edilmesi mümkün asgari kira ödemeleri ve kiraya verene ait olacak garanti edilmemiş kalıntı değer toplamı” şeklinde tanımlanmaktadır.

Net kiralama yatırımı tanım olarak: “Brüt kiralama yatırımının, kiralama işleminde zımnen yer alan faiz oranında ıskonto edilen kısmı” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kazanılmamış finansman geliri ise; “Brüt kiralama yatırımı ile Net kiralama yatırımı arasındaki fark” olarak belirtilmektedir.

Kiralama sözleşmesi zımni faiz oranı terim olarak: “Kiralama sözleşmesi başlangıcında, asgari kira ödemeleri ve garanti edilmemiş kalıntı değer bugünkü değeri top-

lamını, kiralama konusu varlığın gerçeğe uygun değeri ile kiraya verene ait her çeşit başlangıç doğrudan maliyetinin toplamına eşitleyen ıskonto oranı” biçimde tanımlanmaktadır.

Kiracının alternatif borçlanma faiz oranı terim olarak: “Benzer bir kiralama işleminde kiracının ödemek zorunda olduğu faiz oranını; böyle bir oran belirlenmemesi durumunda, kiralama sözleşmesinin başlangıcında kiralama konusu varlığın satın alınması için borçlanması gereken tutara ilişkin olarak benzer vade ve teminatlar çerçevesinde kiracı tarafından katlanması gereken faiz oranını” ifade etmektedir.

Koşullu kira terim olarak: “Kira ödemelerinin tutar olarak sabitlenmemiş ve kiralanan varlığı elde bulundurma süresi dışındaki nedenlerle değişen kısmı” şeklinde ifade edilmektedir.

Kiralama sözleşmesi veya taahhüt, kiralama sözleşmesinin başlangıcı ile kiralama süresinin başlangıcı arasındaki dönemde, kiralanan varlığın inşa veya satın alma maliyetlerinde ya da genel fiyat düzeyi gibi diğer her türlü maliyet veya değer ölçülerinde veya kiraya verenin finansman maliyetindeki değişikliklere göre ilgili kira ödemelerinin düzeltilmesi koşulunu içerebilmektedir.

KİRALAMA İŞLEMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

TMS 17 standardında yer alan kiralama iş-

lemleri;

- Kiralanan varlığın mülkiyetine ilişkin riskine
- Yararların kiraya verende ya da kiracıda bulunma derecesine göre sınıflandırılmaktadır (TMS 17).

Kiralanan varlığın mülkiyetine ilişkin riskler, atıl kapasiteden veya teknolojik eskimelerden kaynaklanan zarar olasılıklarını ve değişen ekonomik koşullar nedeniyle getirilerde oluşabilecek değişiklikleri kapsamaktadır.

Yararların kiraya verende ya da kiracıda bulunma derecesi ise, varlığın yararlı ekonomik ömrü içerisinde karlı bir şekilde işletilmesi ve değerinde artış meydana gelmesi sonucunda gelir elde edilmesinin beklenmesi ya da kalıntı değerinin nakde çevrilmesinin beklenmesi şeklinde belirtilmektedir.

Ayrıca, kiraya veren ve kiracı arasındaki işlem taraflar arasında düzenlenmiş bir kiralama sözleşmesine dayandığından, tutarlı tanımlar kullanılması gerekmektedir. Söz konusu tanımların kiraya veren ve kiracının birbirinden farklı koşullarına uygulanması, aynı kiralama sözleşmesinin taraflarca farklı biçimde sınıflandırılmasıyla sonuçlanabilmektedir.

Kiralama işleminin finansal kiralama kabul edilebilmesi için;

- Kiracıya, kiralanan varlığı buna ilişkin opsiyonun kullanım tarihinde oluşması beklenen gerçeğe uygun değerinden

çok daha düşük bir bedelle satın alma opsiyonu verilmesi nedeniyle, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla kiracı tarafından bu opsiyonun kullanılacağına beklenmesi,

- Kiralama sözleşmesinde, kiralanan varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda veya daha önce kiracıya geçeceğinin öngörülmesi,
- Kiralanan varlığın, üzerinde büyük değişiklikler yapılmadığı sürece, sadece kiracı tarafından kullanılabilecek özel bir yapıda olması.
- Mülkiyet kiracıya geçmeyecek dahi olsa, kira süresinin kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir bölümünü kapsaması,
- Kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla, asgari kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin, en az, kiralanan varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olması,

Şartların yerine getirilmesi gerekmektedir (TMS 17).

Ayrıca kiralama işleminin finansal kiralama olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurması açısından;

- Kiracının kiralama işlemini feshedebilmesi durumunda, kiraya verenin fesih işleminden kaynaklanan zararlarının kiracı tarafından karşılanması,
- Kalıntı değer gerçeğe uygun değerindeki değişimlerden kaynaklanan kazanç ya da kayıpların kiracıya ait olması,

- Kiracının, piyasa fiyatının çok daha altında bir bedelle bir dönem daha kiralama süresini sürdürme hakkının bulunması, şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir (TMS 17).

KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN FİNANSAL TABLOLARDA GÖSTERİLMESİ

Kiracının Finansal Tablolarında Gösterilmesi

Finansal Kiralamalar

Kiracının finansal tablolarında kiralama sözleşmesinin gösterilmesinin başında; kiralama süresinin başlangıcında, kiracılar finansal kiralama işlemini, kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş, gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirilmesi gelmektedir.

Kiralanan varlık, kiracı işletmenin varlıkları arasında gözüktüğünden, varlığa ilişkin amortisman da kiracı tarafından gider olarak kaydedilmektedir. Kiracı işletme benzer varlıklar için uyguladığı amortisman yöntemini kiraladığı varlık için de uygulamaktadır. Amortisman ile ilgili işlemler TMS 16 ve TMS 38 çerçevesinde uygulanmaktadır.

Kira ödemeleri başlangıçta; banka kredisinin geri ödemesi gibi, anapara ve faiz ödemesi şeklinde muhasebeleştirilmektedir.

İlk Muhasebeleştirme

Finansal kiralama işlemlerini kiracılar; kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş, gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirmektedir.

Finansal kiralama işlemine ilişkin gerekli açıklamalar ise finansal tablolar ekinde sunulmaktadır. Ayrıca, kiracının her çeşit başlangıç doğrudan maliyetleri, varlık olarak muhasebeleştirilen tutara eklenmektedir (TMS 17).

Aşağıda asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinin hesaplanmasında kullanılacak iskonto oranı belirtilmiştir. Bu oran;

- Tespit edilebiliyorsa kiralama işleminde zımnen yer alan faiz oranı,
- Tespit edilememesi durumunda ise, kiracının ek borçlanma faiz oranı, olarak ifade edilmektedir.

Sonraki Ölçümler

Sonraki ölçümler kapsamında yer alan asgari kira ödemeleri; finansman giderleri ve mevcut yükümlülüklerdeki azalma yani borç anapara ödemesi olarak ayrıştırılmaktadır. TMS 17’de 25. Paragrafta “Finansman giderleri, kalan borç tutarlarına sabit bir faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde kiralama süresi boyunca her bir döneme dağıtılmalıdır. Koşullu kiralar, oluştu-

ları dönemde gider olarak dikkate alınması” gerektiği vurgulanmıştır.

Bu uygulamada kiracı, finansman giderlerinin kira süresine dağıtılması işleminde hesaplamayı kolaylaştırmak amacıyla bazı tahmin yöntemleri kullanabildiği belirtilmektedir (TMS 17 26. Parag.).

Finansal kiralama işlemi genel olarak, her bir hesap dönemi itibariyle ilgili finansman giderlerinin dikkate alınması yanında, amortisman tabi varlıklara ilişkin amortisman giderlerini de ortaya çıkardığı belirtilmektedir. Kiralama işlemine konu edilen amortisman tabi varlıkların amortismanı, işletme mülkiyetinde yer alan amortisman tabi varlıklarla uyumlu olmalı ve muhasebeleştirilecek amortisman tutarı, “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar” ve “TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar” Standartları’na uygun olarak hesaplanması gerektiği de bildirilmektedir. Eğer ki, kiralama süresi sonunda kiracının kiralama konusu varlığın mülkiyetini edineceğine ilişkin tam bir kesinlik bulunmamakta ise, ilgili varlık kiralama süresi ve yararlı ömründen kısa olanı itibariyle tamamen itfa edilmelidir (TMS 17. 27. Parag).

Kiracılar, “TMS 32 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve Sunum” Standardının gereklerini yerine getirmelerinin yanı sıra, finansal kiralama işlemine ilişkin olarak aşağıda yer alan açıklamaları da belirtilmesi gerekmektedir. Bunlar (TMS 17. 30,31 parag):

- Kiralama konusu her bir varlık için bilanço tarihindeki net defter değeri.

- Gelecekteki asgari kira ödemelerinin bilanço günü itibariyle toplamaları ile bugünkü değerlerinin birbirleriyle mutabakatı. Buna ek olarak, gelecekteki asgari kira ödemelerinin bilanço tarihindeki toplamaları ile bugünkü değerlerinin aşağıda yer alan her bir dönem itibariyle değeri; Bir yıldan az, Bir yıldan fazla ve beş yıldan az, Beş yıldan fazla olarak ifade edilmektedir.
- Dönem içerisinde gider olarak muhasebeleştirilen koşullu kira tutarları.
- Bilanço tarihi itibariyle, iptal edilemeyen kiralama şeklinde yapılan alt kiralamalarla ilgili olarak elde edilmesi beklenen asgari kira ödemelerinin toplamı.
- Kiracının, aşağıda bulunanları içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan, önemli kiralama işlemlerine ilişkin genel nitelikler:
- Koşullu kira ödemelerinin belirlenme esası,
- Yenileme veya satın Alma opsiyonları ile fiyat ayarlama (eskalasyon) hükümlerinin mevcudiyeti ve koşulları ile,
- Temettü ödemeleri, ek borçlanma ve yeni kiralamalar gibi konularda kira anlaşmalarında yer alan sınırlamalar.

Bilanço ile ilgili adımlar sırası ile

1. Adım: Finansal kiralamaya konu olan

varlık bilançoda Maddi Duran Varlıklar grubunda diğerlerinden ayrı bir şekilde, ayrıca gerçeğe uygun değeri ve finansal kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile aktifleştirilmelidir.

2. Adım: Finansal kiralamaya konu olan varlık için yıllık amortisman bedeli, söz konusu varlığın tahmini kullanım ömrü veya finansal kiralama süresinin kısa olanı dikkate alınarak hesaplanmalıdır.

3. Adım: Finansal kiralamaya konu olan varlığın net defter değeri, yıllık amortisman bedeli dikkate alınarak düşürülmelidir.

4. Adım: Finansal kiralama borcu bilançonun pasifine kaydedilmelidir.

Finansal kiralamaya konu olan varlığın değeri ile finansal kiralama borcu, Finansal kiralama sözleşmesinin başlangıcında aynı olmak zorundadır.

5. Adım: Finansal kiralama için finansman bedeli, minimum kira ödemelerinin toplamı ve varlığın gerçeğe uygun değeri arasındaki farka göre hesaplanmalı ve finansman bedeli kiralama süresi boyunca her bir döneme dağıtılmalıdır.

Gelir tablosu ile ilgili adımlar ise;

1. Adım: Yıllık amortisman bedeli kaydedilmelidir.

2. Adım: Finansman bedeli dönem boyunca dağıtılmalıdır.

Faaliyet Kiralaması

Faaliyet kiralaması temelinde; kira konusu varlık kiraya veren işletmenin varlıkları arasında yer almaktadır. Ancak kira konusu varlık kiracı işletmenin bilançosunda yer almaktadır. Faaliyet kiralaması kapsamında, yapılan kira ödemeleri doğrusal olarak kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilmektedir. Faaliyet kiralamasında, yapılan kira ödemeleri, ödemeler bu yönteme dayandırılmasa dahi başka bir sistematik yaklaşım kiracının beklediği faydanın zamanlamasını daha iyi yansıtmadıkça, doğrusal bir şekilde gider olarak muhasebeleştirilmektedir. Faaliyet kiralaması işlemine ilişkin gerekli açıklamalar da finansal tablolar ekinde sunulmaktadır.

TMS 17 kapsamında 33. Paragrafta; Faaliyet kiralamasında, başka bir sistematik yaklaşım; kiracının beklediği faydanın zamanlamasını daha iyi yansıtmadıkça, yapılan kira ödemeleri doğrusal yani eşit olarak kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilmeli” olarak belirtilmektedir. ayrıca, faaliyet kiralamalarında yapılan kira ödemelerinin kira süresi boyunca, eşit tutarlarda gelir tablosuna gider kaydedileceği ancak kullanıcının zaman içinde sağlayacağı faydayı temsilde daha iyi bir kriter bulunduğu durumlarda kira tutarlarının dönemlere bu kritere göre dağıtılacağı olarak belirtilmektedir (Akgül, 2004, s.97).

TMS 17 kapsamında 34. Paragrafta; “Faaliyet kiralamasında, yapılan kira ödemeleri; ödemeler bu yönteme dayandırılmasa

dahi başka bir sistematik yaklaşım kiracının beklediği faydanın zamanlamasını daha iyi yansıtmadıkça, doğrusal amortisman yöntemi çerçevesinde gider olarak muhasebeleştirilmesi” ifade edilmektedir.

Kiraya Verenin Finansal Tablolarında Gösterilmesi

Finansal Kiralamalar

Kiraya verenin finansal tablolarında gösterilmesinde; Kiraya verenler, finansal kiralamaya konu edilmiş varlıkları bilançolarına yansıtırlar ve net kiralama yatırımı tutarına elit tutarda bir alacak olarak gösterilmektedir. Finansal kiralamada, bir varlığa hukuken sahip olmaktan kaynaklanan tüm risk ve yararları kiraya veren tarafından devredildiğinden, kiraya verenin alacaklı olduğu kira ödemeleri, kendisinin yapmış olduğu yatırım ve diğer hizmetlerini karşılamak ve kendisine bir fayda sağlamak amacıyla, yatırmış olduğu anaparanın geri dönüşü ve finansman geliri şeklinde dikkate alınmaktadır. Kiralama konusu varlığa ilişkin amortismanın kiraya veren tarafından muhasebeleştirilmesi mümkün olmamaktadır. Üreticiler ve satıcılar, genellikle müşterilerine bir varlığı satın alma veya kiralama seçeneğini sunarlar. Herhangi bir varlığın üretici ya da satıcı konumdakiler tarafından finansal kiralama suretiyle kiralanması sonucunda iki farklı gelir oluşmaktadır. Bunlar;

a) Kiralanan varlığın, normal satış fiyatlarında, uygulanabilir miktar ve ticari indirimler de dikkate alınmak suretiyle kesin olarak satışından elde edilecek kar veya zarar tutarına eşit tutarda kar veya zarar,

b) Kiralama süresinde elde edilecek finansman geliri.

olarak belirtilmektedir.

Finansal kiralama işlemine ilişkin gerekli açıklamalar da finansal tablolar ekinde sunulur.

İlk Muhasebeleştirme

TMS 17 kapsamında 36. Paragrafta ilk muhasebeleştirme; “Kiraya verenler, finansal kiralamaya konu edilmiş varlıkları bilançolarına yansıtmalı ve net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak” olarak göstermektedir. Finansal kiralamada, bir varlığa hukuken sahip olmaktan kaynaklanan tüm risk ve yararları kiraya veren tarafından devredildiğinden, kiraya verenin alacaklı olduğu kira ödemeleri, kendisinin yapmış olduğu yatırım ve diğer hizmetlerini karşılamak ve kendisine bir fayda sağlamak amacıyla, yatırmış olduğu ana paranın geri dönüşü ve finansman geliri şeklinde dikkate alınmalıdır. Akdoğan’a göre ise; finansal kiralama işleminde, mülkiyet hakkı dışındaki tüm risk ve faydaların kiracıya devredilmesi nedeni ile finansal kiralama alacakları kiralayan açısından, yapmış olduğu yatırım ve hizmetler karşılığında alınan anapara ile faiz gelirlerinden oluşmaktadır. Finansal kiralama işlemini yapan finansal kiralama

şirketlerinde, finansal kiralamadan elde edilen finansman gelirinin muhasebeleştirilmesi, kiralanan yatırım tutarı üzerinden sabit bir getiri oranı yaratacak şekilde olması belirtilmektedir (Akdoğan, 1999, s.19).

Sonraki Ölçümler

Kiraya Verenin Finansal Tablolarında gösterilmesinin finansal kiralamasından sonraki ölçümler TMS 17 kapsamında 39. Paragrafında; Finansman geliri, kiraya verenin finansal kiralama konusu varlığa ilişkin net yatırımındaki sabit bir dönemsel getiri oranını yansıtan bir esasa göre muhasebeleştirilmektedir.

TMS 17 kapsamında 41. Paragrafında; Kiraya verenin kiralama işlemindeki brüt yatırımını hesaplamada kullanılan tahmini garanti edilmemiş kalıntı değerler, sürekli olarak gözden geçirilmelidir. Tahmini garanti edilmemiş kalıntı değerinde eksilme olması durumunda, gelirlerin kiralama süresine dağılımı yeniden gözden geçirilir ve tahakkuk ettirilmiş tutarlarda meydana gelen eksilmeler derhal muhasebeleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

TMS 17 kapsamında 44. Paragrafında; Üreticiler ve satıcılar, genellikle müşterilerine bir varlığı satın alma veya kiralama seçeneğini sunmaktadırlar. Herhangi bir varlığın üretici ya da satıcı konumdakiler tarafından finansal kiralama suretiyle kiralınması sonucunda;

- Kiralanan varlığın, normal satış fiyatlarında, uygulanabilir miktar ve ticari indirimler de dikkate alınmak suretiyle kesin olarak satışından elde edilecek kar veya zarar tutarına eşit tutarda kar veya zarar ve
- Kiralama süresinde elde edilecek finansman geliri olarak iki farklı gelir oluşmaktadır.

TMS 17 kapsamında 45. Paragrafında ise; Üretici ya da satıcı konumdaki kiraya verenler, bazı zamanlar müşteri çekmek amacıyla gerçekçi olmayacak derecede düşük faiz oranları belirlemektedirler. Anılan türden bir oranın kullanılması, satış tarihi itibarıyla elde edilecek toplam gelirin normalden fazla bir kısmının gelir olarak muhasebeleştirilmesine neden olacaktır. Bu türden düşük faiz oranlarının belirlendiği durumlarda satış karı, piyasa faiz oranlarının uygulanması sonucunda bulunacak tutarla sınırlandırıldığı belirtilmektedir.

Faaliyet Kiralaması

Kiraya Verenin Finansal Tablolarında Gösterilmesinin finansal kiralamasından faaliyet kiralaması; kiraya verenler, faaliyet kiralamasına konu olan varlıkları niteliğine göre bilançolarında göstermektedir. Faaliyet kiralamasından kaynaklanan kira geliri, kiraya konu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan başka bir sistematik yöntem var olmadıkça, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntem

uygulanmak suretiyle gelir olarak muhasebeleştirilmektedir.

TMS 17 kapsamında 49. Paragrafında; Kiraya verenler, faaliyet kiralamasına konu olan varlıkları niteliğine göre bilançolarında gösterildiği belirtilmektedir.

Kira gelirinin elde edilmesinde katlanılan maliyetler, amortismanlar dâhil olmak üzere, gider olarak muhasebeleştirilmektedir. Faaliyet kiralaması işlemine ilişkin gerekli açıklamalar da finansal tablolar ekinde sunulmaktadır.

TMS 17 kapsamında 52. Paragrafında; Kira gelirinin elde edilmesi sırasında katlanılan maliyetler, amortismanlar dâhil olmak üzere, gider olarak muhasebeleştirilmelidir. Kiralama konusu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan başka bir sistematik yöntem var olmadığı sürece, kiralama geliri bu çerçevede elde edilmese dahi, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntemle muhasebeleştirildiği belirtilmektedir.

Satış ve Geri Kiralama İşlemleri

Satış ve geri kiralama işlemleri, TMS 17 kapsamında 58. Paragrafında Bir satış ve geri kiralama işlemi, bir varlığın satışını ve yine aynı varlığın geri kiralmasını içermektedir. Kira ödemeleri ve satış fiyatı, bunlar bir bütün olarak müzakere edildiğinden, genellikle birbirlerine bağımlı olmaktadır. Bir satış ve geri kiralama işleminin

muhasebeleştirme yöntemi, ilgili kiralama işleminin çeşidine bağlı olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca, TMS 17 kapsamında 59. Paragrafında Bir satış ve geri kiralama işleminin finansal kiralama ile sonuçlanması durumunda, satış gelirlerinin defter değerinin üzerindeki kısmı satıcı-kiraya veren tarafından hemen gelir olarak muhasebeleştirilmemektedir. Bunun yerine, sözü edilen gelir ertelenir ve kiralama süresi boyunca itfa edildiği görülmektedir.

TMS 17 kapsamında 63. Paragrafta ise, Faaliyet kiralamaları açısından, satış ve geri kiralama işleminin meydana geldiği tarihteki gerçeğe uygun değer defter değerinden düşük olması durumunda, defter değeri ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark hemen muhasebeleştirildiği belirtilmiştir.

5. SONUÇ

Finansal kiralama dışında, yatırımları finanse eden orta ve uzun vadeli ikinci bir finansman alternatifi yoktur. Ekonominin rant ekonomisine dönüştüğü; orta ve uzun vadeli kaynağın yaratılmadığı ülkemizde, bu yönüyle finansal kiralama çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Finansal kiralama işlemlerinin öneminin artmasıyla bu işlemlerin muhasebeleştirilmesinin de önemi arttığı belirtilmiştir. Ülkemizde finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik ilkelerin temel

kaynağını 10.06.1985 tarihli 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile 17 no’lu Türkiye Muhasebe Standardı oluşturmaktadır.

Ülkemizde Finansal Kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarda sunumu hakkında çeşitli problemler yaşanmış, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 17 numaralı uluslararası muhasebe standardının aynı şekilde Türkiye’de de uygulanabileceğini kabul etmiştir.

Kiracı tarafından seçilen malı üretici firmadan satın alarak finansal kiralama sözleşmesi çerçevesinde kiracıya kiralayan şirketin Finansal kiralama şirketi olduğu belirtilmiştir. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’na göre finansal kiralama işlemlerini Finansal Kiralama Şirketleri, Özel Finans Kurumları, Yatırım ve Kalkınma Bankaları yapabilmektedir.

Yaşam eğrisi sırasında kendiliğinden gelişen finansal kiralama yöntemlerini finansal kiralama türleri kapsamaktadır. Bu türleri yaratan iki temel değişken, gelişen finansal piyasa araçları ve bu araçlardan etkilenen kesimlerden doğan gereksinimlerinin tatminin karşılanması gerekliliğidir. Dünyada oldukça yaygın bir biçimde kullanılan fakat ülkemizde henüz hayat bulmamış olan faaliyet kiralaması finansal kiralamanın en işlevsel ve en çok kullanılan türlerinin başında geldiği görülmüştür.

Yurt içi kiralamanın kapsamında, kiracı ile kiralayan aynı ülkede bulunurken yurt dışı kiralamanın kapsamında ise, kiracı ile kiralayan farklı ülkelerde bulunduğu belirtil-

miştir. Dolayısıyla kiracıya veya kiralayana kendi ülkeleri dışındaki bir ülkenin mevzuatı da uygulanabilmektedir.

Finansal kiralama işlemi temelinde, klasik banka kredisinin tahsisinden çok daha hızlı bir biçimde hayata geçirilebilmesi olduğu belirtilmiştir. Finansal kiralama şirketleri, kiracılarına bankaların müşterilerine sundukları kredi geri ödeme planlarından çok daha esnek ve nakit akışlarına daha uygun ödeme planları sunabilmektedirler.

Ülkemizde finansal kiralama işleminin uygulamasında belki de en büyük dezavantajı malın sözleşme süresi sonuna kadar kiracı dışında kimse tarafından kullanılmıyor oluşu belirtilmiştir. Kiracı, mal bedelini kiralar halinde finansal kiralama şirketine geri öderken, zaman içinde söz konusu mala olan ihtiyacı ortadan kalkabilmektedir. Özel durumlar dışında çoğunlukla dört yıl olarak düzenlenen ve dönülmez olan finansal kiralama sözleşmesi kiracıyı bu anlamda sıkıntıya sokabilmektedir. Bu sorunun çözümü çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir biçimde değinilecek olan faaliyet kiralaması sisteminde yatmaktadır. Yatırım malına bir dönem için gereksinim duyan bir yatırımcının bu mal için dört yıl kira ödemesi ve bu sürede söz konusu malı başka bir şekilde değerlendirememesi oldukça önemli bir sorun olduğu görülmüştür.

KAYNAKLAR

AKAR, İ., & TÜRKÇAN, B., (2003). Finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi.

AKDOĞAN, N., (1999). “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde IAS17 Nolu Standart Hükümleri ile Türkiye Uygulamasının Karşılaştırılması”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. Sayı 1.s.19.

AKDUMAN, Ş. D., (2005). Finansal Kiralama (Leasing) Ve Teknoloji Transferi.

AKGÜL, A. & AKAY. B. AKAYH., (2004). Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma. 2. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitapevi.

ALTO, A., (1990). Finansal Kiralama Sözleşmesi, Ankara: Adalet Matbaası.

CEYLAN, A., (2002). Finansal Teknikler, 4.Baskı, Bursa: Ekin Kitapevi.

CEYLAN, A., (2003). Finansal Teknikler, Ekin Kitabevi, Bursa

EGEMEN, K., (2007)., Türkiye’de Finansal Kiralama (Leasing) İşlemleri ve Vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERGÜL, N & DUMANOĞLU, S., (2003). Finansal Kiralama Yasa Değişiklikleri Muhasebe İşlemleri Gider Kayıtları, İstanbul: Der Yayınları.

ERGÜL, N. & DUMANOĞLU, S., (2003). Finansal Kiralama, Yayın no:360, İstanbul: Der Yayınları.

ERSOY, M. E., (2006). Tarım Sektörünün Finansmanında Finansal Kiralama Uygulamaları Ve Faaliyet Kiralamasının Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, Dokuz Eylül Üniversitesi.

KOCH, R., (1997). A’ dan Z’ ye İşletme Ve Finans-Araç, Terim ve Teknikler İçin Tanımlayıcı Rehber, İstanbul, Dünya Yayıncılık.

KOÇ, M., (2004). Finansal Kiralama (Leasing), Beta Yayınevi İstanbul: Mayıs.

KONDAK, N., (2002). İşletmelerde Finansman Sorunu ve Çözüm Yolları (Alternatif Finansman Teknikleri), Der Yayınları, İstanbul Şubat.

KUZEY, N., (2004). “Türkiye ‘de Leasing ve Vergisel Boyutları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi SBE.

Lease Europe, “Leasing”, (2000). <http://www.leaseurope.org/pages/Leasing/Leasing.asp>, (20 Kasım 2011); Muzaffer Eralp ERSOY, Tarım Sektörünün Finansmanında Finansal Kiralama Uygulamaları Ve Faaliyet Kiralamasının Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006, S.10

ORTEN, R. KAVAT, H. ve KARAPINAR, A., (2007). Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları, Ankara: Gazi Kitabevi.

ŞAHİN, N. G., (2007). Uluslar Arası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Değişikliklerin Leasing (Finansal Kiralama) Firmalarına Etkisi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

TOROSLU, M.V., (1998). Leasing İşlemleri ve Muhasebesi, İstanbul. Etibank Eğitim Müdürlüğü Yayınları, No:1, Ekim. s.12.

TOROSLU, M. V., (2000). Çağdaş Finansal Teknikler, Beta Basım A.Ş., Birinci basım, İstanbul,Eylül.

TUĞLU, A. & ÖZKAN, A., (2005). Finansal Kiralama Kanunu ve Vergi Kanunlarına Göre Finansal Kiralama İşlemleri, İstanbul: Yaklaşım Yayıncılık, Ekim, s.22-23.

TUĞLU, A. & ÖZKAN, A., (2007). Finansal Kiralama İşlemleri, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.

TUĞLU, A. & ÖZKAN, A., (2007). Finansal Kiralama İşlemleri, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.

ULUDAĞ, İ. & ARICAN, E., (1999). Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar-Kurumlar-Araçlar), İstanbul, Beta Basım Yayım.

UYANIK, S., (1990). Proje Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü, TOBB, Ankara.

UYDACI, S., (2006). “TMS ‘a Göre Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi SBE.

UYDACI, S., (2006). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Kiralama İşlemleri Ve Muhasebeleştirilmesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

UZUNOĞLU, S., (1998).Yeni Finansman Teknikleri, Strata Yayınevi, İstanbul.

YETGİN, F., (2001).Türkiye’de Finansal Kiralama ve Finansal Kiralama Sektörü-Finans Sisteminde Yeni Yönelimler, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

YILMAZ, F.TMS 17 Kiralama İşlemleri.